

Startpakkebidrag: Reflekteret beskrivelse af konceptet vedrørende kursusundervisning i ”Etik og IT”

Peter Øhrstrøm, Thomas Ploug og Jørgen Albretsen

Resumé: Dette ”startpakkebidrag” gennemgår det foreløbige design af samt erfaringerne med netbaseret kursusundervisning i ”Etik og IT”. På den teoretiske side indeholder undervisningen en introduktion til nogle vigtige etiske teorier med relevans for anvendelsen af informationsteknologi. På den praktiske side giver undervisningen en introduktion til, hvorledes man ved hjælp af begreber fra teorierne kan belyse konkrete etiske problemstillinger med relation til IT.

Nøgleord: filosofisk etik, it-etisk diskurs, scenarie-orienterede systemer, anvendt etik.

Den nye uddannelse i Humanistisk Informationsvidenskab ved SDU er den første af landets humanistiske IT-uddannelser på universitetsniveau, som i uddannelsen indbygger et formaliseret fag/forløb med særskilt eksamen i IT-etik. På det seneste er en lignende bestræbelse også i gang ved Humanistisk Information ved Aalborg Universitet.

At dette studie- og forskningsområde således er på vej ind i de humanistiske IT-uddannelser, kan ses som udtryk for en erkendelse af feltets samfundsmæssige betydning for de analyser af IT-anvendelser. Mange indser i disse år, at man med afsæt i etik-traditionen inden for humaniora (især filosofi) faktisk kan yde et meget værdifuldt bidrag til analysen af og debatten om moderne anvendelse af IT (her forstået som ensbetydende med IKT). Internationalt set har stadig flere forskere i de seneste år erkendt, at der er mange etiske problemer knyttet til anvendelsen af IT. For aftagerne af kandidater uddannet på en af de humanistiske universitetsuddannelser på IT-området må det være en ganske rimelig forventning, at kandidaterne møder med en IT-etisk kompetence. Ud fra en sådan erkendelse har man på SDU valgt at gøre IT-etik til et særligt satsningsområde, hvilket er markeret ved, at man for vistnok første gang i Danmark har opslået og tildelt et PhD-stipendium i IT-etik.

Kurset i ”Etik og IT” ved SDU er beskrevet i studieordningen for Humanistisk Informationsvidenskab med følgende mål for undervisningen:

Formålet med undervisningen er at introducere de studerende til filosofisk etik med særligt henblik på begreber, som kan benyttes ved diskussion af temaer

vedrørende informationsteknologi. Endvidere er det et mål at skabe kendskab til en række væsentlige etiske problemstillinger, der specielt knytter sig til udformning og brug af informationsteknologiske systemer.

Undervisningen i kurset skal ifølge studieordningen have følgende indhold:

Undervisningen introducerer til grundlæggende filosofisk etik. Der gennemgås forskellige opfattelser af computeren i forhold til mennesket, og i denne forbindelse ses på etiske aspekter af diskussionen inden for kunstig intelligens. Der gennemgås og diskuteres endvidere basale etiske spørgsmål i forbindelse med IT, f.eks. problemstillinger vedr. systemudvikleres ansvar og etiske problemstillinger i tilknytning til særlige typer af softwaresystemer, herunder computerspil.

Der afholdes traditionel mundtlig eksamen i faget, som har et omfang svarende til 10 ECTS.

Der har ved den nye uddannelse ved SDU været gennemført et kortere pilotforløb i IT-etik i foråret 2002 samt en første afvikling af det i studieordningen beskrevne fulde kursus i "Etik og IT" i foråret 2003. Første eksamen i faget var således i sommeren 2003.

Under Humanistisk Informatik ved Aalborg Universitet (såvel ved Humanistisk Datalogi som uddannelserne i Multimedier) har der både i foråret 2003 og i efteråret 2003 været afholdt kortere kurser i IT-etik.

Når Flexnet-projektet i Humanistisk Informationsvidenskab inddrager IT-etik skal det ses i lyset af den erkendelse, at det er vigtigt hurtigt at få et netbaseret og gennemprøvet undervisningstilbud i IT-etik både af hensyn til dagstudierne på de humanistiske IT-uddannelser og af hensyn til behovet for efteruddannelse på feltet. I forhold til dagstudierne forekommer det rationelt at stille de forskellige erfaringer med undervisningen på området til rådighed for kolleger ved søsteruddannelserne. På den måde vil den vigtige introduktion af feltet på alle uddannelserne blive støttet. I forhold til behovet for efteruddannelse i IT-etik er det et oplagt krav, at undervisning i IT-etik skal udbydes i en netbaseret form.

I Flexnet-projektet har den første bestræbelse gået på at nyttiggøre første gennemløb af det ovenfor beskrevne forløb ved dagstudiet ved SDU. Konkret vil det sige, at en række forelæsninger og øvelser ved henholdsvis Thomas Ploug og Peter Øhrstrøm er lydoptaget, således at de nu kan distribueres sammen med de tilhørende PowerPoint-præsentationer. I dette format foreligger der nu følgende forelæsninger:

1. Introduktion til IT-etik
2. Dydsetik
3. Pligtetik

4. Konsekventialistisk etik
5. Utilitaristisk etik
6. Relativisme
7. Ethiske problemer ifm. computerspil
8. Internetkontrol
9. Intellectuel ejendom i cyberspace
10. Sundhedstilbud i cyberspace
11. Deontisk logik og AI
12. Privathed
13. Cyborgs, AI og ekspertsystemer

Med disse 13 forelæsninger (som blev udbudt som dobbeltforelæsninger med øvelser) må bestemmelserne i studieordningen formelt set være opfyldt. Det samlede kursusmateriale findes på [Blackboard 2003]. Det pædagogiske problem er imidlertid, at denne form for én-vejs-kommunikation sandsynligvis nok kan bruges til at formidle faktisk viden om IT-etik, men at træningen i de etiske begreber og i praktisk analyse af konkrete IT-etiske problemstillinger fordrer to-vejskommunikation - ikke mindst i form af diskussion. Det er tilstræbt, at forelæsningerne lever op til oplagte definitioner og kriterier for fleksibilitet og kvalitet. Det vil sige, at forelæsningerne er forskningsbaserede, og at de i høj grad vil kunne ses som selvstændige moduler med nr. 1-6 som overvejende teoretiske og med de følgende enkeltstående detail-studier, som kan studeres hver for sig. Imidlertid ville det også være ønskeligt at have undervisningskomponenter, der i højere grad fokuserede på de praktiske færdigheder i forbindelse med den IT-etiske analyse.

Den pædagogiske udfordring for Flexnet-projektet har herefter således været at gøre den netbaserede undervisning interaktiv på en eller anden måde – eller i hvert fald at finde en måde, hvorved man kan opøve de studerende i den praktiske udfoldelse af IT-etik.

For at gøre den netbaserede undervisning i IT-etisk teori interaktiv er der for det første udviklet materiale til selvtest i form af en 'Multiple Choice Test' i IT-etik.

Når det gælder opøvelsen i praktisk analyse af IT-etiske problemer, har hovedaktiviteten været centreret omkring nyttiggørelsen af den videobaserede "konsensuskonference", som blev afholdt i marts 2001 i Kolding, [Etik websted 2002] (se den særlige tekst herom, "En videomedieret "konsensuskonference" om IT-etik – konceptbeskrivelse og erfaringsrapport"). Materialet fra denne konference vil kunne nyttiggøres til introduktion af den praktiske analyse af IT-etiske problemstillinger. Faktisk har en del af materialet allerede været afprøvet i forbindelse med et kort forløb i IT-etik ved Aalborg Universitet. Her var undervisningen i høj grad lagt an på netbaseret undervisning, og der blev skabt rammer for en netbaseret (asynkron) debat af fire udvalgte IT-etiske problemer.

Bedømt ud fra det engagement, som flere studerende lagde for dagen i denne sammenhæng, må denne tilgang siges at være lovende.

I nærmeste fremtid vil andre dele af materialet også blive afprøvet på studerende inden for Humanistisk Datalogi ved Aalborg Universitet. Kurset vil i sin nuværende form i sin helhed blive udbudt for studerende på den netbaserede cand.it.-uddannelse i multimedier, der specielt er orienteret mod bachelorer fra filosofi og teologi. I den sammenhæng vil det samlede undervisningsmateriale, som hidtil er udviklet til kurset, kunne beses på adressen www.moodle.hum.auc.dk.

Der arbejdes også med en model for afprøvning af dele af materialet i forbindelse med det ordinære kursus i IT-etik ved SDU i foråret 2004.

I gruppen omkring Flexnet-projektet er der en erkendelse af, at de nævnte tiltag må suppleres, hvis den netbaserede undervisning i IT-etik skal nå et tilfredsstillende niveau mht. interaktivitet (studenterinddragelse). Desuden har der i den forbindelse været arbejdet med den undervisningsmæssige udnyttelse af scenarie-orienterede systemer (bl.a. systemet KARDIO [Kardio websted 2003]), ligesom anvendelsen af ”etiske spil” diskuteres. En anden mulighed er den case-baserede undervisning. I sammenhæng med disse overvejelser er der truffet en samarbejdsaftale med professor Søren Holm, University of Manchester, som har en lang erfaring med undervisning i anvendt etik. Planen er i samarbejde med Søren Holm og muligvis også andre fra hans institut at udarbejde et undervisningsmateriale, som kan understøtte den netbaserede undervisning i IT-etik med yderligere komponenter, som kan fremme de studerendes træning i praktisk analyse af IT-etiske problemstillinger. Det er aftalt, at det praktiske arbejde med udarbejdelse af undervisningsmaterialet skal finde sted i løbet af foråret 2004.

Referencer

Blackboard (2003): <http://e-learn.sdu.dk> *)

Etik websted (2002): <http://www.infovid.sdu.dk/etik>

Kardio websted (2003): <http://www.empire.hum.auc.dk>

*) Det er muligt at logge ind som gæst på følgende måde:

1. Tryk på knap “Login”
2. Tryk på knap “Preview”
3. Tryk på faneblad “Courses”
4. Skriv “etik & it” i “Course search” og tryk “Go”
5. I listen over kurser, der fremkommer, vælges “Etik og IT (4416)”